

بهروز نصیری

کارشناسان معتقدند یک واحد متوسط پرورش کبوتر گوشتی می تواند سالانه تا رقم ۷۰ میلیون تومان درآمد داشته باشد

راه کارهای عملی پرورش کبوتر گوشتی

پرنده بالغ آن در حدود ۱/۵ کیلوگرم است و رنگ‌های متفاوتی دارد که بیشتر به رنگ سفید است. این نژاد سالانه ۴ تا ۶ جفت جوجه می‌دهد و وزن هر جفت جوجه آن ۱/۵ تا ۲ کیلوگرم است. این نژاد از بدنی کشیده و سینه‌ای عمیق برخوردار است.

کبوتر کارینه Carneau pigeon

کبوترهای کارینه از کبوترهای جنوب بلژیک و شمال فرانسه به وجود آمده، وزن کبوتر نر بالغ حدود ۷۰۰ گرم و کبوتر ماده بالغ حدود ۶۰۰ گرم است. این نژاد سالانه ۶ تا ۱۲ جفت جوجه می‌دهد و وزن هر جفت جوجه حدود ۹۵۰ تا ۱۰۰۰ گرم است.

کبوتر موندن

Mondaine Pigeon

این نژاد دو تیره دارد، تیره سوئسی سفیدرنگ با سری بدون پر و تیره فرانسوی با رنگ‌های مختلف، نژاد موندن شبیه مرغ است و وزن پرنده در حدود ۱ تا ۱/۵ کیلوگرم است و سالانه ۵ تا ۱۲ جفت جوجه می‌دهد و وزن یک جفت جوجه آن ۱۲۵۰ گرم است. پاهای این نژاد پره‌های انبوهی دارد.

کبوتر چین دار شرقی

Oriental Frills Pigeon

مهمترین مشخصه این نژاد منقار کوتاه است که به آن شکلی زیبا می‌دهد و در انواع اصیل معمولاً منقار پرنده کوتاه و پهن است. اما حقیقت این است که پرورش آن با سایر انواع پرندگان زینتی تفاوتی ندارد و به عنوان پرنده تزئینی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

کبوتر مکه Makka Pigeon

اصل این نژاد به سه جا نسبت داده می‌شود که این سه مکان عبارتند از: شهر صنعا در یمن، شهر مکه و کشور مصر و بیشتر به نظر می‌رسد که اصل آن از شهر صنعا یمن بوده و از آن جا به مکه و مصر برده شده است. این نژاد از آواز بسیار خوب و دلنشینی برخوردار است که با آواز سایر کبوترها متفاوت است.

گرم است. این نژاد سالانه ۸ تا ۱۵ جفت جوجه می‌دهد.

کبوتر گاینت هومر Giant Homer Pigeon

این نژاد از بهترین نژادهای گوشتی کبوتر است. وزن کبوتر نر بالغ در حدود ۹۰۰ گرم و کبوتر ماده بالغ تقریباً ۷۰۰ گرم و وزن هر جفت جوجه ۴۰۰ تا ۶۰۰ گرم است. این نژاد سالی ۸ تا ۱۲ جفت جوجه می‌دهد. تنوع رنگی زیادی دارد و متداول‌ترین رنگ مربوط به گونه‌ای است که رنگ سر، دم و دو طرف بال‌ها آبی تیره و باقی اجزای بدن، سفید است. این کبوتر از جمله بارورترین و پرنسل‌ترین کبوترها به شمار می‌رود و دیگر اینکه برای تغذیه انسان گوشت مناسب و لذیذی دارد.

کبوتر رنت Rant Pigeon

این نژاد سنگین‌وزن‌ترین کبوتر است. وزن

تاریخچه پرورش کبوتر در ایران

پرورش کبوتر در قدیم

زمان اهلی شدن کبوتر به درستی معلوم نیست ولی آنچه مسلم است اینکه از سه هزار سال قبل از میلاد مسیح، کبوتر در مصر وجود داشته و پادشاهان مصر، به عنوان پیک از آن استفاده می‌کردند و حتی آنها را پرنده‌های مقدس می‌دانستند. پس از مصر، ایران، چین، یونان و روم از قدیمی‌ترین مراکز پرورش و تربیت کبوتر در اعصار گذشته بوده‌اند.

پرورش کبوتر در ایران

در گذشته در ایران کبوترخانه‌های زیادی ساخته شده بود. شاردن جهانگرد معروف، در زمان خود تعداد این کبوترخانه‌ها را ۳۰۰۰ برج می‌داند.

از آن جایی که این کبوترخانه‌ها بیشتر در مزارع واقع شده است، می‌توان به این نکته پی برد که در گذشته از فضله کبوتر به عنوان کود استفاده می‌کردند. بدین منظور ساختمان درونی کبوترخانه‌ها را شبیه کندوی زنبور عسل درست می‌کردند تا کبوتران در آن جا زندگی کرده و غذای خود را از مزارع اطراف تامین کنند و از طرف دیگر کشاورزان نیز هر چند وقت یک بار فضولات آنها را جمع‌آوری می‌کردند. شاردن جهانگرد می‌گوید: «حوالی اصفهان ۳۰۰۰ کبوترخانه می‌شماردند و تمامی اینها چنان که دیده‌ام بیشتر برای تحویل کود ساخته شده است نه برای پرورش و تغذیه کبوتران. ایرانیان فضله پرندگان را «چلغوز» می‌نامند که به معنی محرک قوی می‌باشد».

اهمیت کبوترخانه در اقتصاد ایران چنان بوده است که غازان خان مغول در کنار سایر اقداماتی که برای احیای کشاورزی ایران انجام داد، فرمان‌هایی برای حفظ، بازسازی و نگهداری کبوتران و کبوترخانه‌ها صادر کرد.

ولی در حال حاضر کبوتر در ایران بیشتر برای تفریح مورد استفاده قرار می‌گیرد و ایران با سابقه چندین هزار ساله در این امر از این علم افتاده.

نژادهای معروف کبوتر

کبوتر شاهی King Pigeon

نژادی آمریکایی است که از آن گونه‌هایی به رنگ‌های سفید، قرم‌های، آبی تیره، سرخ و زرد وجود دارد. معمول‌ترین آنها گونه سفید است. وزن کبوتر نر بالغ در حدود ۹۰۰ گرم و کبوتر ماده بالغ در حدود ۷۵۰ گرم و وزن هر جفت جوجه بین ۹۰۰ تا ۱۳۵۰

کبوتر یعقوبی Jacobin Pigeon

کبوتر بسیار زیبایی است که به رنگ‌های مختلف دیده می‌شود و دور تا دور سر آن را پرهای انبوهی فرا می‌گیرد که از پس سر کبوتر شروع شده و به جلوی گردن آن ادامه می‌یابد.

راهنمای عملی پرورش کبوتر

بر عکس سایر طیور، کبوتران زندگی کاملاً منوگام داشته و در سن ۷-۵ ماهگی به سن بلوغ می‌رسند. هر قدر وزن آنها سنگین‌تر باشد به همین نسبت دیرتر بالغ می‌شوند. بعد از اینکه کبوتر ماده‌ای اعلام آمادگی جنسی و همزیستی نمود، اوویست‌ها در تخمدان شروع به رشد کرده و پس از تقریباً ۵-۴ روز اولاسیون انجام گرفته و مدت کوتاهی بعد از آن هر جفت‌گیری و انتقال اسپرم صورت می‌گیرد. تقریباً ۴۴-۴۰ ساعت پس از زمان جفت‌گیری، می‌گذارد اولین تخم را می‌گذارد. و بر عکس سایر طیور گذاشتن فقط دو تخم از لحاظ ژنتیکی تثبیت شده است و هیچ‌گاه افزایش و کاهش ندارد.

تخم کبوترها حدود ۲۰ گرم وزن و ۴ سانتی‌متر پهنا و رنگ سفید دارد. نسبت زرده به وزن تخم با ۱۹ درصد بین سایر طیور در کمترین حد است ولی در درصد پوست آهکی با دیگر طیور ندارند. لانه‌سازی با همکاری هر دو جنس ۳-۲ روز قبل از گذاشتن تخم آغاز گشته و حتی پس از آن نیز ادامه می‌یابد. پس از ۱۸-۱۷ روز جوجه‌ها از تخم خارج شده و به ندرت هر دو جوجه با هم متولد می‌گردند. فاصله زمان تولد دو جوجه اغلب ۲۴-۱۲ ساعت است. کبوتر در بین طیور تنها پرنده‌ای است که جوجه آشیانه‌نشین دارد. سایر ماکیان در موقع تولد کاملاً لخت هستند و حدوداً پس از یک هفته پرهایشان جوانه می‌زند. جوجه‌ها در حدود ۶ هفته‌گی توسط مادران تغذیه می‌شوند. در ۵-۴ روز اول تولد غذای جوجه‌ها را شیرابه چینه‌دان تشکیل می‌دهند. این شیرابه بسیار مغذی بوده و توسط سلول‌های چین‌خورده چینه‌دان ترشح می‌شود. چینه‌دان در تعدادی از گونه‌های پرنده‌گان خصوصاً در خانواده کبوترها مولد شیر مخصوص چینه‌دان است و تکثیر سلول‌های مخاطی، کنده شدن و تولید شیر توسط آنها به وسیله هورمون پرولاکتین، صورت گرفته و کنترل می‌شود. این پرندگان شیر ایجاد شده در چینه‌دان را به دهان بازگردانده و جوجه‌ها را به وسیله آن غذا می‌دهد. ساختمان میکروسکوپی چینه‌دان مشابه ساختمان مری است.

رفتار کرچی و لانه‌گزینی

رفتار کرچی عبارت است از: خاتمه تولید تخم، خوابیدن بر روی تخم‌ها و مراقبت از جوجه‌های جوان. درصد باروری ۹۶-۸۵ درصد و میزان جوجه‌درآوری ۸۵-۸۰ درصد است. رفتار خوابیدن روی تخم در کبوتر

نیم ساعته بعدی گیرنده حساسی قبل از اینکه بر روی تخم‌ها قرار بگیرد در معرض جریان هوا قرار می‌گرفته و سپس بر روی آنها قرار داده می‌شود پس از عبور از روی تخم‌مرغ‌های تازه، درجه حرارت هوا زیاد نمی‌شود ولی در تخم‌های جوجه‌کشی دما ۱/۷۵ فارنهایت افزایش پیدا می‌کند.

تفاوت‌های گوناگونی در درجه حرارت مطلوب وجود دارد که شامل حرارت داخل بدن پرنده بالغ، اندازه تخم‌ها و تناسب آنها با بدن پرنده، خال و فرج پوسته و طول دوره جوجه‌کشی می‌باشد.

هنوز جزئیات زیادی در رابطه با ایجاد شرایط مناسب جوجه‌کشی برای پرندگان دیگر وجود دارد که باید مورد مطالعه قرار گیرد. تخم کبوترها را در دمای بین ۹۷/۲-۹۷ درجه فارنهایت (۳۶/۱-۳۶/۷ سانتی‌گراد) در صورت تعدیل رطوبت و جریان هوا به طور مطلوب باید جوجه‌کشی کرد.

بیماری‌های شایع کبوتر

نیوکاسل: یک بیماری ویروسی از خانواده ویروس: Virus Paramyxo Viridae، جنس Henus Rubula می‌باشد در این بیماری بال‌های افتاده و آویزان، پاهای کشیده، پیچیدگی سر و گردن، افسردگی و عدم انجام فعالیت‌های عادی با فلج شدن کامل پرنده همراه است

بیماری مارک

این بیماری نیز یک بیماری ویروسی است. از ویژگی‌های این بیماری فلج پاها و بال‌ها است.

عفونت استرپتوکوکی

(streptococcus infections)

علت آن باکتری استرپتوکوکوس می‌باشد. علائم بیماری متفاوت بوده و عوارض مختلفی ایجاد می‌کند. مثل آبسه‌های پوستی، زخم‌های چرکی، آندوکاردیت و جتاتیو بر روی دریچه‌های قلب.

لیستریوز (listeriosis)

این بیماری در اثر باکتری به نام لیستریامونوسیتوز به وجود آمده، کبوتر نسبت به این بیماری حساس‌تر است.

عفونت با باکتری ای کولای

(e.coli infection)

عامل این بیماری اشرشیاکولای است و بین بسیاری از گونه‌های پرندگان مشترک بوده و باعث بیماری می‌شود.

بیماری تورم عفونتی پیش معده

(infections proventriculitis)

این بیماری در اثر باکتری درشتی به نام مگا باکتر که به خانواده لاکتوباسیلاسه تعلق دارد. به وجود می‌آید و در کبوتر، فنج، مرغ عشق و برخی طولی‌های کوچک دیده شده است.

موجب تحریک رشد و توسعه کیسه‌چینه‌دان می‌گردد. به نظر می‌رسد که رشد و تزاید این غده تحت کنترل مستقیم پرولاکتین باشد که در قمری تولید استروژن و آندروژن که با ترشح FSH تحریک می‌شود، موجب رفتار لانه‌سازی در جنس ماده می‌گردد. در مقابل آغاز فعالیت لانه‌سازی در جنس نر بستگی به شرایط هورمونی و رفتار جنسی ماده دارد. در پرندگان رفتار لانه‌سازی به طور وسیعی با تخم‌گذاری مرتبط می‌باشد. ۱۰۰ درصد از تخم‌گذاری ۲۴ ساعت پس از رفتار لانه‌سازی و ۹۹ درصد لانه‌سازی قبل از تخم‌گذاری انجام می‌شود با این حال تنها ۹۵-۶۰ درصد از تخم‌گذاری پس از یک سیکل تخم‌گذاری انجام می‌شود. تخم‌های شکسته ناشی از مبارزات بر سر لانه نیز در حدود ۶ درصد برآورد می‌گردند. تلفات در بین جوجه‌ها تقریباً ۹ درصد و گاهی بیشتر می‌باشد. برای افزایش راندمان تخم‌گذاری، تعدادی از کبوتران را فقط مخصوص گذاشتن تخم انتخاب می‌کنند. بدین ترتیب که پس از گذشت ۱۰ روز از تاریخ تخم‌گذاری تخم‌ها را از زیر کبوتران برداشته و در نتیجه پرنده در عرض ۲-۱ هفته مجدداً تخم خواهد گذاشت با این روش می‌توان تا ۶۰ درصد به راندمان تخم‌گذاری افزود.

در ایتالیا به مجرد تخم‌گذاری تخم‌های گذاشته شده جمع‌آوری می‌گردد. در این روش تخم‌ها را به طور متوسط از ۱۵ عدد در سال به ۴۷ عدد افزایش می‌دهند.

تخم‌های برداشته شده را با کمک ماشین جوجه‌کشی به جوجه تبدیل کرده و تحویل کبوترهای مادر که در همان روز جوجه‌هایشان متولد شده می‌دهند و یا هر تخم را به عنوان تخم سوم زیر کبوترهای دیگر می‌گذارند. هم‌سن بودن این سه تخم کاملاً ضروری است. کبوترها قادرند تا سه نوزاد را نگهداری کنند ولی اکثراً از عهده تغذیه و رسیدگی ۴ جوجه عاجزند و فشار کاری زیادی را باید تحمل کنند. در جوجه‌کشی مصنوعی کبوترها نسبت به مرغ‌ها به درجه حرارت کمتر از ۳۶/۱-۳۶/۷ درجه سانتی‌گراد و رطوبت بیشتری نیاز دارند.

هر سی دقیقه سنی به اندازه ۹۰ درجه به سمت جلو و عقب چرخانده می‌شوند به طوری که در دوره